

PRÆDIKARIN ER KYNISKUR, SKEPTISKUR OG TYKIST SETA SPURNARTEKIN VIÐ GRUNDLEGGJANDI BIBILSKAR MEGINREGLUR UM GUDDÓMLIGA MEINING OG RÆTTVÍSI Í HEIMINUM. MEN BÓKIN GER IKKI KRAV UPPÁ AT TOSA VEGNA GUD OG ER SKRIVAÐ FRÁ EINUM MENNISKJANLIGUM SJÓNARHORN

anum, ei heldur, at hinir vísu kunnu fáa breyð, ella at hinir vitigu kunnu vinna ríkidømi, ella hinir klóku verða væl umhildnir; tí tíðin, og hvussu alt vil til, tað bindur teir allar« er dapurskygda niðurstøðan frá »prædikaranum« í Gamla Testamenti, saman við øllum tí áður nevnda.

Bókin hevur leingi vunnið frama millum tey skeptisku og svørtskygdu, alt meðan gudfrøðiligir myndugleikar ígjøgnum öldir hava havt torført við at tulka hana – og ofta heldur hava roynt at burturtulka døpru hugleiðingarnar í henni. Úrslitið hevur verið, at ivi ofta hevur verið sáddur um, hvørt hon yvirhøvur hoyrir heima millum hinar bøkurnar í Gamla Testamenti. Orsøkin er einföld: bókin er kynisk, skeptisk og tykist seta spurnartekin við grundleggjandi bíbilskar meginreglur um guddómliga meining og rættvísi í heiminum. Men bókin ger ikki krav uppá at tosa vegna Gud og er skrivað frá einum menniskjanligum sjónarhorni.

Og hóast bókin bert telir smáar 12 kapitlar, hevur hon leingi verið skýrd at verið ein hvasseggjað og djúp filosofisk eygleiðing av grundleggjandi korum tilverunnar. Og hetta er orsøkin til, at bókin er fallin í góða jørð hjá nógvum skeptiskum hugsarum og øðrum, sum kanska annars ikki hóva Bíbliunnar boðskap. Men hvar vóru gleðiðini av? Eru nakrir glottar at hóma í Prædikar-

anum, nøkur vón? Ella er lívið nú bara kalt og kyniskt, tí at alt fær ein enda? Ella er Prædikarin bara ein vátan fyri tey, ið longu frammanundan hava eina kyniska tilgongd til tilveruna?

Lukkan finst her og nú

Í bókini er lítið at hóma av tí stóra guddómliga perspektivinum. Og eingin orsøk er at bíða eftir nøkrum himmalskum herskarðum, sum vit lesa um í jólaevangeliiinum. Lívið snýr seg ikki um »lívið eftir lívið«, men tilveruna hesumegin. Og tað er kanska her prædikarin verður eitt vet meiri konstruktivur enn í sínum annars pessimistisku eygleiðingum. Christine Hays, professari í religiønsvísindum á Yale University í USA, hevur víst á, at Prædikarin í roynd og veru ikki er nakar nihilistur – og ætlanin við bókini er ikki at fáa fólk til at umhugsa at taka seg av døgum, sum ein annars kundi freitast at hildið, um ein bert leggur dent á teir einamest kynisku partarnar av bókini.

Tvørturímóti tykist Prædikarin at leggja dentin á verandi lötuna og gerandisgleðirnar. Og við hesum flytir hann fokus frá tí, sum annars hevur valda í nógvari gudfrøði: bíðistøðan eftir tí komandi og heilaga, hevur Christine Hays professari víst á.

Eitt nú sigur Prædikarin: »Eg dugdi at síggja, at einki er teimum betri enn at

gleða seg og hava tað gott, so leingi sum tey liva. Tó, eisini tað at eta og drekka og njóta hitt góða mitt í øllum strevinum – eisini tað er hvørjum menniskja gáva frá Gudi« og »Nei, tað, ið eg haldi vera gott og vakurt, er at eta og drekka og njóta hitt góða aftur fyri alt strevið, ið ein pösir seg við undir sólina, allar lívsdagarnar ið Gud gevur honum; tí hetta er lutur hansara.« (Prædikarin 3.12-13 og 5,17).

Lívið snýr seg ikki um stóra perspektivið, men um gerandisdagin og møðina, og um at eta og drekka her og nú, eru boðini. Franski heimsspekingurin úr 16. öld, Michel de Montaigne, var ávirkaður av Prædikaranum. Tað slóðbrótandi við honum var, at hann sum heimspekingur legði stóran dent á menniskjanligu avmarkingarnar og triviell gerandismál. Endamálið var at staðfesta, at lívið í stóran mun ikki kann greinast við støði í háfloygdum heimspelikilugum tankum, men at tað veruliga eru tey smáu triviellu viðurskiftini, sum í seinasta enda seta dagsskránna og avgera okkara lukku.

Vit eru hugsandi likam, og okkara størsta avbjóðing eru okkara egnu sinnir, ið elva til stóra stúran um líkt og ólíkt. Vit eru snøgt sagt ov klók fyrri okkara egna besta. Vit áttu at lært av djórunum, ið ikki gera sær stórvegis hugsanir um, hvat onnur halda um tey, vóru boðini frá Michel de Montaigne.

Og um vit taka Prædikaran og Michel de Montaigne í álvara, er lívið rættuliga einfalt. Lukkan er her og nú – í teimum smáu lutunum. Ikki í bíðan eftir tí guddómliga ella í háfloygdari heimspeki, sum ikki tekur okkara »her og nú« við í myndina.

Okkara irreligiøsa samtíð

Prædikarin hevur, eins og nógvur annar gamal vísdómur, sett síni greiðu fingramerki á okkara samtíð og mentan, eins og hann hevur vunnið frama millum skeptiskar og nýhugsandi heimspekingar áður. Nógv brúktar orðafelli »einki nýtt er undir sólina« er dømi um hansara ávirkan á okkara mentan, eins og nógv annað ið hevur religiøsan uppruna. Bókin er sostatt dømi uppá religiøsan tekst, hvørs boðskapur framvegis gevur stórt afturljóð í einari skeptiskari og irreligiøsari samtíð.

Orsøkin til, at hugleiðingarnar hjá Prædikaranum í smáum tólv kapitlum hava vakt so stóran ans, skal helst bæði skiljast sum eitt úrslit av, at hann hugleiðir um nakrar felagsmenniskjanligar stúranir og upplivingar av tilveruni, ið hava verið universellar ígjøgnum menniskjasøguna, samstundis sum at hann talar til generellu skeptisismuna, ið eyðkennir okkara samtíð, eisini á jólum, nú Bíblían, enn einaferð, verður lögð undir luppín.